ECLI:LV:AT:2024:0509.11088095719.10.L
Lieta Nr. 11088095719, SKK-24/2024
Krimināllietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
LĒMUMS
Rīgā 2024. gada 9. maijā

Senāts šādā sastāvā: senators referents Ivars Bičkovičs, senatori Artūrs Freibergs un Inese Laura Zemīte

rakstveida procesā izskatīja krimināllietu sakarā ar apsūdzētā /pers. A/ un viņa aizstāves zvērinātas advokātes Vitas Tanasi kasācijas sūdzībām par Rīgas apgabaltiesas 2023. gada 18. aprīļa lēmumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Rīgas pilsētas tiesas 2022. gada 6. decembra spriedumu
/pers. A/, personas kods /personas kods/,
atzīts par vainīgu Krimināllikuma 15. panta ceturtajā daļā un 117. panta 6. punktā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīts ar brīvības atņemšanu uz 14 gadiem un probācijas uzraudzību uz 3 gadiem.
Saskaņā ar Krimināllikuma 50. panta piekto daļu galīgais sods /pers. A/ noteikts brīvības atņemšana uz 14 gadiem 3 mēnešiem un probācijas uzraudzība uz 3 gadiem.
/pers. A/ piemērots drošības līdzeklis – apcietinājums.
No /pers. A/ cietušās /pers. B/ labā piedzīta materiālā kaitējuma kompensācija 1760,26 *euro* un morālā kaitējuma kompensācija 5000 *euro*.
No /pers. A/ valsts labā piedzīti 1765 *euro* par aizstāvju sniegto juridisko palīdzību pirmstiesas procesā un pirmās instances tiesā.
No /pers. A/ Juridiskās palīdzības administrācijas labā piedzīti 1935 *euro* par Juridiskās palīdzības administrācijas izmaksāto valsts kompensāciju cietušajai /pers. B/.

[2] Ar pirmās instances tiesas spriedumu /pers. A/ atzīts par vainīgu un sodīts pēc Krimināllikuma 15. panta ceturtās daļas un 117. panta 6. punkta par citas personas tīšas prettiesiskas nonāvēšanas (slepkavības), kas saistīta ar laupīšanu, mēģinājumu.

[3] Ar Rīgas apgabaltiesas 2023. gada 18. aprīļa lēmumu, iztiesājot lietu apelācijas kārtībā sakarā ar apsūdzētā /pers. A/ apelācijas sūdzību, pirmās instances tiesas spriedums atstāts negrozīts.

[4] Par Rīgas apgabaltiesas 2023. gada 18. aprīļa lēmumu apsūdzētais /pers. A/ un viņa aizstāve V. Tanasi iesnieguši kasācijas sūdzības.

[5] Apsūdzētais /pers. A/ kasācijas sūdzībā lūdz atcelt apelācijas instances tiesas lēmumu.
Kasācijas sūdzība pamatota ar turpmāk norādītajiem argumentiem.
[5.1] Apelācijas instances tiesa nepamatoti atzinusi viņu par vainīgu Krimināllikuma 15. panta ceturtajā daļā un 117. panta 6. punktā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā. Uzskata, ka viņa darbības kvalificējamas pēc Krimināllikuma 176. panta, savu vainu atzīst un izdarīto nožēlo.
Abu instanču tiesas nav ņēmušas vērā to, ka apsūdzētajam /pers. A/ nebija nodoma noslepkavot cietušo /pers. B/. Miesas bojājumus izdarījis, lai cietusī nekliegtu un netraucētu viņam izdarīt laupīšanu. Apsūdzētajam nebija pamata domāt, ka cietusī ir noslepkavota, jo viņa gulēja uz grīdas palīgtelpā un vaidēja.
[5.2] Apelācijas instances tiesa nepamatoti noraidījusi apsūdzētā lūgumu uzaicināt uz tiesas sēdi /pers. B/, jo /pers. A/ savu lūgumu pamatojis ar nepieciešamību cietušajai precizēt iepriekš sniegtās liecības par žņaugšanas apstākļiem.
[5.3] /pers. A/ lūdz noteikt viņam tiesu psihiatrisko ekspertīzi, norādot, ka viņš neprot kontrolēt savas emocijas un agresiju. Aizstāvība iepriekš ir lūgusi noteikt apsūdzētajam stacionāro tiesu psihiatrisko ekspertīzi, tomēr šis lūgums tika noraidīts. Uzsver, ka cietums negatīvi ietekmē viņa psihisko stāvokli.
[5.4] Apsūdzētais lūdz mīkstināt piespriesto sodu, ņemot vērā viņa veselības stāvokli un apstākli, ka viņam periodiski jālieto zāles. Nosakot galīgo sodu /pers. A/, pirmās instances tiesa nepamatoti nav ņēmusi vērā un nav ieskaitījusi ar iepriekšējiem tiesu nolēmumiem noteiktos un jau izciestos sodus.

[6] Apsūdzētā /pers. A/ aizstāve V. Tanasi kasācijas sūdzībā lūdz atcelt Rīgas apgabaltiesas 2023. gada 18. aprīļa lēmumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā sakarā ar tiesas pieļautiem Krimināllikuma pārkāpumiem un Kriminālprocesa likuma būtiskiem pārkāpumiem, kas noveduši pie nelikumīga nolēmuma. Apelācijas instances tiesas lēmums ir atceļams, lai izpildītu Kriminālprocesa likuma 1., 12. un 15. panta prasības.
Kasācijas sūdzība pamatota ar turpmāk norādītajiem argumentiem.
[6.1] Apelācijas instances tiesa nav izvērtējusi pirmās instances tiesas sprieduma atbilstību Kriminālprocesa likuma 527. panta otrās daļas 2. punkta prasībām un nepamatoti pievienojusies pirmās instances tiesas atzinumam, ka /pers. A/ nodoms bija vērsts uz /pers. B/ dzīvības atņemšanu. Apelācijas instances tiesas lēmums neatbilst Kriminālprocesa likuma 512. panta otrās daļas prasībām, jo tas ir pamatots ar pierādījumu subjektīvu un patvaļīgu izvērtējumu.
Abas zemāko instanču tiesas nav izvērtējušas, vai /pers. A/ nodarījumā ir konstatējamas visas viņam inkriminētā noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmes, jo nav pamatojušas subjektīvās puses esību. Tas noveda pie noziedzīgā nodarījuma nepareizas juridiskās kvalifikācijas pēc Krimināllikuma 15. panta ceturtās daļas un 117. panta 6. punkta.

[6.2] /pers. A/ inkriminētā noziedzīgā nodarījuma kvalifikācija pēc Krimināllikuma 15. panta ceturtās daļas un 117. panta 6. punkta neatbilst noziedzīgā nodarījuma aprakstam.

/pers. A/ inkriminēts slepkavības mēģinājums, kas nav izdarīts līdz galam no viņa gribas neatkarīgu iemeslu dēļ, savukārt no apsūdzības nav saprotams, kādas konkrētas darbības apsūdzētais ir pārtraucis īstenot no savas gribas neatkarīgu iemeslu dēļ – laupīšanu vai slepkavību.

[6.3] Lietā nav pierādīta /pers. A/ inkriminētā noziedzīgā nodarījuma sastāva subjektīvā puse – proti, apsūdzētā nodoms noslepkavot cietušo.

Apelācijas instances tiesa atzinusi, ka /pers. A/ inkriminēto noziedzīgo nodarījumu izdarījis ar tiešu nodomu, tomēr pretēji Krimināllikuma 9. pantā noteiktajam nav konkretizējusi, kādas apsūdzētā darbības norāda uz nodomu izdarīt /pers. B/ slepkavību, kā arī nav norādījusi pierādījumus, kas apstiprina tiešu nodomu un motīvus cietušās nonāvēšanai.

Tiesa nav vērtējusi apsūdzētā /pers. A/ liecības, ka sitis cietušajai dusmās par to, ka viņa kliedz, jo kāds varēja sadzirdēt kliedzienus un iztraucēt /pers. A/ īstenot viņa nodomu nolaupīt mantu. Šīsanu pārtraucis, kad cietusī /pers. B/ pārstājusi kliegt, nav bijis apstākļu, kas traucētu viņam noslepkavot cietušo, turklāt šāda nodoma viņam nebija. Tiesa nav ņēmusi vērā arī to, ka cietusī /pers. B/ arī nav liecinājusi, ka /pers. A/ būtu draudējis viņu noslepkavot.

Slepkavības mēģinājumu var izdarīt tikai ar tiešu nodomu, līdz ar to /pers. A/ jāatbild tikai par faktiski nodarītajiem miesas bojājumiem. Tādējādi viņa nodarījums kvalificējams pēc Krimināllikuma 176. panta ceturtās daļas.

Motīvu daļa

[7] Senāts atzīst, ka kasācijas instances tiesas kompetencē ir sniegt atbildi, vai apelācijas instances tiesa pareizi piemērojusi Krimināllikuma 15. panta ceturto daļu un 117. panta 6. punktu, kvalificējot apsūdzētā /pers. A/ izdarīto noziedzīgo nodarījumu.

[8] Krimināllikuma 1. panta pirmā daļa noteic, ka pie kriminālatbildības saucama un sodāma tikai tāda persona, kura ir vainīga noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, tas ir, kura ar nodomu (tīši) vai aiz neuzmanības izdarījusi šajā likumā paredzētu nodarījumu, kam ir visas noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmes.

Kriminālprocesa likuma 527. panta pirmā daļa paredz, ka notiesājoša sprieduma aprakstošajā daļā sniedz pierādītā noziedzīgā nodarījuma aprakstu un juridisko kvalifikāciju, minot tā izdarīšanas laiku, vietu, izdarīšanas veidu, apsūdzētā vainas formu, motīvus un šā nodarījuma sekas.

Judikatūrā jau ir pausta atziņa, ka noziedzīga nodarījuma apraksts ir notiesājoša sprieduma būtiska sastāvdaļa, kas atspoguļo tiesas atzinumu par to, kādu noziedzīgu nodarījumu apsūdzētais ir izdarījis (*Senāta 2022. gada 14. decembra lēmuma lietā Nr. SKK-321/2022, ECLI:LV:AT:2022:1214.11370047918.8.L, 10. punkts, 2014. gada 22. decembra lēmums lietā Nr. SKK-725/2014, 11353027110*). Turklāt Senāts jau ir atzinis, ka Krimināllikuma panta dispozīcijas pārrakstīšana nenosaka konkrētā noziedzīgā nodarījuma juridisko kvalifikāciju, to nosaka lietā konstatētie noziedzīgā nodarījuma faktiskie apstākļi (*Senāta 2017. gada 6. janvāra lēmuma lietā Nr. SKK?4/2017, 11181143214, 8. punkts, 2016. gada 21. janvāra lēmums lietā Nr. SKK-55/2016, 11250030514*).

Noziedzīga nodarījuma kvalifikācija ir pilnīgas atbilstības konstatēšana starp nodarījuma faktiskajām pazīmēm un Krimināllikuma normā (pantā, panta daļā, punktā) paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmēm (*Krastiņš U. Noziedzīga nodarījuma sastāvs un nodarījuma kvalifikācija. Teorētiskie aspekti. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 46.–47. lpp.*).

Ja cietušā nāve nav iestājusies, bet konstatēts, ka vainīgajam bijis nodoms to noslepkavot, taču tas nav izdarīts līdz galam no vainīgā gribas neatkarīgu iemeslu dēļ, nodarījums kvalificējams saskaņā ar Krimināllikuma 15. panta ceturto daļu un 117. panta 6. punktu (*Liholaja V. 117. panta komentārs. Grām.: Krimināllikuma komentāri. Otrā daļa (IX-XVII nodaļa). Otrais papildinātais izdevums. Krastiņš U., Liholaja V. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 253.–254. lpp.*).

Tiesību doktrīnā ir atzīts, ka nepabeigts noziegums iespējams vienīgi nodarījumos, kurus izdara ar tiešu nodomu (*Krastiņš U. 15. panta komentārs. Grām.: Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I?VIII[2] nodaļa). Trešais papildinātais izdevums. Krastiņš U., Liholaja V. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2021, 88. lpp.*). Materiālo nodarījumu sastāvos nodoma saturā ietilpst arī kaitīgo seku paredzēšana un vēlēšanās sasniegt noziedzīgo rezultātu (*turpat, 92. lpp.*).

Krimināllikuma 9. panta otrā daļa paredz, ka noziedzīgs nodarījums atzīstams par izdarītu ar tiešu nodomu, ja persona apzinājusies savas darbības vai bezdarbības kaitīgumu un to apzināti veikusi vai pieļāvusi, vai arī apzinājusies savas darbības vai bezdarbības kaitīgumu, paredzējusi nodarījuma kaitīgās sekas un vēlējusies to iestāšanos.

[9] Senāts konstatē, ka pirmās instances tiesas spriedumā par pierādītu atzītā noziedzīgā nodarījuma aprakstā ietvertās norādes uz nodomu neatbilst tiešajam nodomam Krimināllikuma 9. panta otrās daļas izpratnē.

Pirmās instances tiesa atzina apsūdzēto /pers. A/ par vainīgu citas personas tīšas prettiesiskas nonāvēšanas (slepkavības), kas saistīta ar laupīšanu, mēģinājumā.

Pirmās instances tiesas spriedumā sniegtajā pierādītā noziedzīgā nodarījuma aprakstā norādīts, ka /pers. A/, mantkārīgu tieksmju vadīts, nolēma aplaupīt SIA „/Nosaukums A/" veikalu „/Nosaukums/" /adrese/. Sava noziedzīgā nodoma īstenošanai /pers. A/ 2019. gada 19. jūnijā ap plkst. 15.30 iegāja veikalā „/Nosaukums/", piegāja pie veikala pārdevējas /pers. B/ un vismaz sešas reizes ar dūrēm iesita viņai pa vēderu, cietusī nokrita uz grīdas. Turpinot savas noziedzīgās darbības, lai paralizētu cietušās gribu pretoties mantas nolaupīšanai, /pers. A/ turpināja pielietot pret /pers. B/ vardarbību – ar savu ķermeni piespieda cietušo pie grīdas, neļaujot viņai piecelties, un nepārtraukti sita cietušajai ar dūrēm pa vēderu. /pers. A/ norāva /pers. B/ no kakla zelta ķēdīti un pieprasīja atdot veikala atslēgas. /pers. B/ pretojās /pers. A/, nedeva veikala atslēgas, centās izrauties, nospieda trauksmes pogu, kliedza un sauca pēc palīdzības. /pers. A/, cietušās pretošanās un kliegšanas iespaidā izraisītu dusmu vadīts, lai apklusinātu /pers. B/ un pārvarētu cietušās pretošanos laupīšanas turpināšanai, paredzot savu darbību kaitīgās sekas, tajā skaitā nāves iestāšanās iespējamību, un, apzināti pieļaujot to iestāšanos, ar abām rokām cieši satvēra /pers. B/ aiz kakla un sāka žņaugt. Redzot, ka netiek galā ar /pers. B/ izrādīto aktīvo pretošanos, /pers. A/, cieši turot /pers. B/ aiz kakla, aizvilka viņu uz veikala palīgtelpu, lai garāmgājēji uz ielas nesadzirdētu cietušās kliedzienus un nepamanītu veikalā notiekošo. Turpinot savas noziedzīgās darbības, /pers. A/ palīgtelpā turpināja žņaugt /pers. B/. Būdams saniknots par cietušās pretošanos un par to, ka neizdodas atrast veikala atslēgas, /pers. A/ vismaz 50 reizes sita un spēra /pers. B/ pa seju, vēderu un muguru. Pēc tam /pers. A/ devās uz veikala tirdzniecības zāli, salasīja uz grīdas nokritušo preci, pārbaudīja ieejas durvis, atgriezās atpakaļ veikala palīgtelpā un vēl vismaz piecas minūtes nepārtraukti žņaudza /pers. B/.

Kad /pers. B/ zaudēja samaņu un apklusa, /pers. A/ ielika līdzpaņemtajā somā apsūdzībā konkrēti uzskaitītās SIA „Nosaukums A/" un /pers. B/ piederošās mantas. Pamanījis, ka pie veikala piebrauca apsardzes uzņēmuma automašīna, /pers. A/ no savas gribas neatkarīgu iemeslu dēļ pārtrauca īstenot savu noziedzīgo nodomu līdz galam, paņēma somu ar nolaupītajām mantām un aizbēga no noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas vietas.

Pirmās instances tiesa atzinusi, ka tādējādi /pers. A/, pielietojot vardarbību, nolaupīja SIA „/Nosaukums A/" un /pers. B/ piederošās mantas, kā arī nodarīja /pers. B/ smagus miesas bojājumus, kas bīstami dzīvībai. /pers. A/ nodarījumu tiesa kvalificējusi pēc Krimināllikuma 15. panta ceturtās daļas un

117. panta 6. punkta.

No noziedzīgā nodarījuma apraksta secināms, ka pirmās instances tiesa atzinusi par pierādītu, ka /pers. A/ bija nodoms aplaupīt SIA „/Nosaukums A/" veikalu un šī noziedzīgā nodoma īstenošanai /pers. A/ pielietoja vardarbību pret veikala pārdevēju /pers. B/ – spieda cietušo ar savu ķermeni pie grīdas, neļāva piecelties, sita, spēra un žņaudza viņu. /pers. A/ pielietoja vardarbību, lai paralizētu /pers. B/ gribu pretoties mantas nolaupīšanai, apklusinātu viņu un pārvarētu cietušās pretošanos laupīšanas turpināšanai. Pirmās instances tiesa atzinusi, ka tādējādi /pers. A/, pielietojot vardarbību, nolaupīja SIA „/Nosaukums A/" un /pers. B/ piederošās mantas, kā arī nodarīja /pers. B/ smagus, dzīvībai bīstamus miesas bojājumus.

Senāts konstatē, ka pirmās instances tiesas pierādītajā noziedzīgā nodarījuma aprakstā norādīts, ka pēc vardarbības pret cietušo pēdējās darbības, kuras /pers. A/ veica pirms apsardzes ierašanās, bija nolaupīto mantu ievietošana līdzpaņemtajā somā. /pers. A/, pamanījis, ka pie veikala piebraukusi apsardzes uzņēmuma automašīna, no savas gribas neatkarīgu iemeslu dēļ pārtrauca īstenot savu noziedzīgo nodarījumu līdz galam, paņēma somu ar nolaupītajām mantām un aizbēga no noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas vietas. Lai arī noziedzīgā nodarījuma aprakstā ir norādīts, ka /pers. A/ ir paredzējis savu darbību, tas ir, vardarbības – sišanas, speršanas un žņaugšanas – kaitīgās sekas (/pers. B/ nāves iestāšanās iespējamību), tomēr tiesa nav atzinusi, ka /pers. A/ būtu vēlējies šo kaitīgo seku iestāšanos.

Senāts konstatē, ka nodarījuma aprakstā nav norādīts uz apstākļiem, kas būtu par pamatu konstatēt /pers. A/ tiešo nodomu noslepkavot /pers. B/, un kādu no apsūdzētā gribas neatkarīgu iemeslu dēļ viņš pārtrauca īstenot nodomu par cietušās noslepkavošanu.

Savukārt norāde noziedzīgā nodarījuma aprakstā, ka /pers. A/ apzināti pieļāva kaitīgo seku iestāšanos, neatbilst Krimināllikuma 9. panta otrajā daļā norādītajam tiešā nodoma jēdzienam.

Tādējādi Senāts atzīst, ka pirmās instances tiesas spriedumā sniegtais par pierādītu atzītais noziedzīgā nodarījuma apraksts neatbilst noziedzīgā nodarījuma kvalifikācijai pēc Krimināllikuma 15. panta ceturtās daļas un 117. panta 6. punkta.

[10] Apelācijas instances tiesa, atstājot negrozītu pirmās instances tiesas notiesājošo spriedumu, atzinusi, ka apsūdzētā /pers. A/ darbības pareizi kvalificētas pēc Krimināllikuma 15. panta ceturtās daļas un 117. panta 6. punkta un nav pamata nodarījumu pārkvalificēt pēc Krimināllikuma 176. panta ceturtās daļas.

Senāts konstatē, ka apelācijas instances tiesa atzinusi par pamatotu pirmās instances tiesas spriedumā sniegto pierādītā noziedzīgā nodarījuma aprakstu, kurā nav norādīts, ka 1) /pers. A/ bija tiešs nodoms noslepkavot /pers. B/, 2) /pers. A/ ir vēlējies /pers. B/ nāves iestāšanos, 3) /pers. A/ no savas gribas neatkarīgu iemeslu dēļ bija pārtraucis aktīvas darbības, vērstas uz cietušās /pers. B/ noslepkavošanu. Ievērojot minēto, apelācijas instances tiesas atzinums par apsūdzētā /pers. A/ izdarītā noziedzīgā nodarījuma kvalifikāciju pēc Krimināllikuma 15. panta ceturtās daļas un 117. panta 6. punkta nav pamatots.

Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, Senāts konstatē Kriminālprocesa likuma 574. panta 2. punktā norādīto pārkāpumu, proti, Krimināllikuma normu nepareizu piemērošanu, kvalificējot noziedzīgu nodarījumu pēc Krimināllikuma 15. panta ceturtās daļas un 117. panta 6. punkta.

[11] Kriminālprocesa likuma 511. panta otrā daļa noteic, ka spriedumam jābūt tiesiskam un pamatotam. Savukārt šā likuma 512. panta pirmā daļa noteic, ka tiesa, taisot spriedumu, pamatojas uz materiālo un procesuālo tiesību normām. Norādītās prasības ir attiecināmas arī uz apelācijas instances tiesas nolēmumu.

Apelācijas instances tiesas nolēmuma saturs noteikts Kriminālprocesa likuma 564. pantā. No šā panta ceturtās daļas izriet, ka apelācijas instances tiesas nolēmuma motīvu daļā norādāms apelācijas instances tiesas atzinums par apelācijas sūdzības vai protesta pamatotību, apstākļi, ko noskaidrojusi apelācijas instances tiesa, pierādījumi, kas apstiprina apelācijas instances tiesas atzinumu, motīvi, kāpēc apelācijas instances tiesa noraida kādus pierādījumus, un likumi, pēc kuriem tā vadās.

Lietas izskatīšana apelācijas instances tiesā ir lietas otrreizēja izskatīšana pēc būtības un tā ir papildu garantija tiesas nolēmuma tiesiskumam un pamatotībai. Apelācijas instances tiesai apelācijas sūdzībās norādītie juridiski nozīmīgie apstākļi, proti, noziedzīgā nodarījuma sastāva esamība vai neesamība apsūdzētā rīcībā, ņemot vērā lietas faktiskos apstākļus, judikatūru un apsūdzības formulējumu, kā arī citi apstākļi krimināltiesisko attiecību taisnīgam noregulējumam, jāizvērtē un atzinums jāpamato ar likumu, pārbaudītajiem, novērtētajiem pierādījumiem (*Senāta 2017. gada 10. oktobra lēmums lietā Nr. SKK-532/2017, ECLI:LV:AT:2017:1010.15830406610.1.L*).

Senāts konstatē, ka, iztiesājot lietu sakarā ar /pers. A/ apelācijas sūdzību, kurā apstrīdēta subjektīvās puses esība viņam inkriminētajā nodarījumā un norādīts uz inkriminētā noziedzīgā nodarījuma kvalifikācijas nepareizību, apelācijas instances tiesa nepamatoti nav konstatējusi pirmās instances tiesas pierādītā noziedzīgā nodarījuma apraksta neatbilstību noziedzīgā nodarījuma kvalifikācijai pēc Krimināllikuma 15. panta ceturtās daļas un 117. panta 6. punkta un atstājusi negrozītu pirmās instances tiesas notiesājošo spriedumu.

Senāts atzīst, ka tādējādi apelācijas instances tiesa, iztiesājot lietu, ir pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 511. panta otrās daļas un 564. panta ceturtās daļas pārkāpumus, kas atzīstami par Kriminālprocesa likuma būtiskiem pārkāpumiem šā likuma 575. panta trešās daļas izpratnē. Turklāt apelācijas instances tiesa, atstājot negrozītu /pers. A/ inkriminētā noziedzīgā nodarījuma kvalifikāciju, nav novērsusi pirmās instances tiesas pieļauto Kriminālprocesa likuma 574. panta 2. punktā norādīto Krimināllikuma pārkāpumu. Norādītie pārkāpumi ir pamats Rīgas apgabaltiesas 2023. gada 18. aprīļa lēmuma atcelšanai un lietas nosūtīšanai jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

[12] Senāts atzīst par nepamatotu /pers. A/ kasācijas sūdzībā norādīto, ka apelācijas instances tiesa nepamatoti noraidījusi apsūdzētā lūgumu uzaicināt uz tiesas sēdi cietušo /pers. B/.

Senāts konstatē, ka apsūdzētais /pers. A/ apelācijas instances tiesas sēdē 2023. gada 18. aprīlī pieteica lūgumu aicināt uz tiesas sēdi cietušo /pers. B/ (iepriekš /Uzvārds/), lai cietusī precizētu iepriekš sniegtās liecības (*apelācijas instances tiesas 2023. gada 18. aprīļa sēdes audioprotokols, 00:02:19–00:04:53*).

Judikatūrā jau iepriekš ir pausta atziņa, ka apsūdzēto personu vai viņu aizstāvju pieteikto lūgumu motivēta noraidīšana lietas iztiesāšanas laikā nav vērtējama kā apsūdzētā tiesību ierobežošana, jo atbilstoši Kriminālprocesa likuma 496. panta otrās daļas nosacījumiem tiesai prokurora, cietušā, apsūdzētā vai viņa aizstāvja lūgumi ir jāizvērtē un jāizlemj, bet tai nav obligāta pienākuma šos lūgumus apmierināt (*Senāta 2023. gada 22. marta lēmuma lietā Nr. SKK-24/2023, ECLI:LV:AT:2023:0322.15830009115.9.L, 10.1. punkts, Senāta 2011. gada 28. marta lēmums lietā Nr. SKK-163/2011, 11810021908*).

Senāts konstatē, ka apelācijas instances tiesa, uzklausījusi aizstāves un prokurora viedokli, nolēma noraidīt apsūdzētā lūgumu, norādot, ka cietusī jau tika nopratināta pirmās instances tiesā un procesa dalībniekiem bija iespēja noskaidrot visus jautājumus, kas ir saistīti ar cietušās sniegtajām liecībām (*apelācijas instances tiesas 2023. gada 18. aprīļa sēdes audioprotokols, 00:06:06–00:06:38*). Tādējādi apelācijas instances tiesa, noraidot /pers. A/ lūgumu aicināt cietušo nopratināšanai tiesas sēdē, nav pieļāvusi Kriminālprocesa likuma pārkāpumus, jo ir izvērtējusi un izlēmusi pieteikto lūgumu atbilstoši Kriminālprocesa likuma 496. panta otrās daļas prasībām un savu lēmumu pamatojusi.

Turklāt Senāts jau ir atzinis, ka jautājuma izlemšana par pierādījumu pietiekamību un ticamību ir tiesas kompetencē un vienīgi tiesa var noteikt,

kuriem pierādījumiem ir nozīme lietā būtisku apstākļu noskaidrošanā, bet kuriem nav šādas nozīmes. Tiesai nav saistošs procesā iesaistīto personu viedoklis par kāda konkrēta pierādījuma iegūšanas nepieciešamību. Vienlaikus tiesai, noraidot procesā iesaistītās personas lūgumu par liecinieku aicināšanu vai kādu pierādījumu pievienošanu lietas materiāliem, ir jānodrošina, lai tiktu ievērotas lūguma pieteicēja tiesības uz taisnīgu tiesu (*Senāta 2023. gada 22. marta lēmuma lietā Nr. SKK-24/2023, ECLI:LV:AT:2023:0322.15830009115.9.L, 10.1. punkts, 2021. gada 29. decembra lēmuma lietā Nr. SKK-76/2021, ECLI:LV:AT:2021:1229.11270001618.5.L, 8.3. punkts*).

[13] Senāts konstatē, ka apsūdzētais kasācijas sūdzībā pieteicis lūgumu noteikt viņam ekspertīzi psihiskā stāvokļa pārbaudei (acīmredzami domāts – tiesu psihiatrisko ekspertīzi), norādot, ka pirmās instances tiesa ir noraidījusi /pers. A/ un viņa aizstāves lūgumu par ekspertīzes noteikšanu.

Kriminālprocesa likuma 193. pants noteic, ka ekspertīze ir izmeklēšanas darbība, kuru veic viens vai vairāki eksperti procesa virzītāja uzdevumā un kuras saturs ir ekspertīzei iesniegto objektu pētīšana nolūkā noskaidrot kriminālprocesam nozīmīgus faktus un apstākļus, par ko tiek dots eksperta atzinums.

Izmeklēšanas darbību mērķis ir ziņu iegūšana vai jau iegūto ziņu pārbaude konkrētajā kriminālprocesā (*Meikališa Ā. 138. panta komentārs. Grām.: Kriminālprocesa likuma komentāri. A daļa. Zinātniska monogrāfija prof. K. Stradas?Rozenbergas zinātniskā redakcijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019, 463. lpp.*).

Ņemot vērā, ka atbilstoši Kriminālprocesa likuma 569. panta pirmajai un trešajai daļai kasācijas instances tiesa lietu pēc būtības neizskata un pierādījumus lietā no jauna neizvērtē, ekspertīzes noteikšana kriminālprocesā neietilpst kasācijas instances tiesas kompetencē. Vienlaikus Senāta kompetencē ir izvērtēt, vai nav pārkāpts kriminālprocesa pamatprincips – tiesības uz lietas izskatīšanu taisnīgā tiesā.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinusi, ka prasība par taisnīgu tiesu neuzliek tiesai pienākumu noteikt ekspertīzi vai veikt jebkuru citu izmeklēšanas darbību tikai tāpēc, ka procesā iesaistītā persona to ir lūgusi. Nacionālajām tiesām ir jāizlemj, vai attiecīgo pierādījumu ir nepieciešams vai ieteicams pārbaudīt tiesas procesā (*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2016. gada 12. maija sprieduma lietā „Poletan and Azirovik v. the former Yugoslav Republic of Macedonia", iesnieguma Nr. 26711/07, 32786/10, 34278/10, 95. punktu*).

Senāts konstatē, ka pirmās instances tiesā aizstāve V. Tanasi pieteikusi rakstveida lūgumu noteikt /pers. A/ stacionāro tiesu psihiatrisko ekspertīzi (*lietas 4. sējuma 16. lapa*). Arī apsūdzētais 2021. gada 3. jūnija iesniegumā lūdza noteikt viņam tiesu psihiatrisko ekspertīzi (*lietas 4. sējuma 17.–19. lapa*).

Tiesas sēdē 2022. gada 29. novembrī pirmās instances tiesa ir izvērtējusi apsūdzētā un viņa aizstāves pieteikto lūgumu noteikt /pers. A/ stacionāro tiesu psihiatrisko ekspertīzi un argumentēti to noraidījusi. Tiesa norādīja, ka ir iepazinusies ar lietas materiālos esošo medicīnisko dokumentāciju, kurā ir norādīts, ka /pers. A/ psihiskais stāvoklis ir apmierinošs, un ambulatorās kompleksās tiesu psihiatriskās un tiesu psiholoģiskās ekspertīzes atzinumu, kurā atzīts, ka apsūdzētajam ir specifiski personības traucējumi un viņš ir pieskaitāms. Ievērojot minēto, tiesai neradās pamatotas šaubas, ka /pers. A/ nav nepieciešams noteikt stacionāro tiesu psihiatrisko ekspertīzi (*pirmās instances tiesas 2022. gada 29. novembra sēdes audioprotokols, 00:39:32– 00:40:49)*.

Senāts atzīst, ka tādējādi apsūdzētā tiesības uz taisnīgu tiesu nav pārkāptas, jo pirmās instances tiesa ir ievērojusi Kriminālprocesa likuma 496. panta otrās daļas prasības, izvērtējot apsūdzētā un aizstāves pieteikto lūgumu par stacionārās tiesu psihiatriskās ekspertīzes noteikšanu, un savu lēmumu noraidīt pieteikto lūgumu ir pamatojusi.

[14] Kriminālprocesa likuma 588. panta 3.[1] daļa noteic, ka gadījumā, ja kasācijas instances tiesa pieņem šā likuma 587. panta pirmās daļas 2. punktā paredzēto lēmumu, tas ir, atceļ nolēmumu pilnībā vai daļā, tā izlemj jautājumu arī par drošības līdzekli.

Kriminālprocesa likuma 272. panta ceturtā daļa noteic, ka pamats apcietinājumam var būt tiesas spriedums par smaga vai sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu, par kuru piespriests brīvības atņemšanas sods.

Ar pirmās instances tiesas spriedumu apsūdzētais /pers. A/ atzīts par vainīgu sevišķi smaga nozieguma izdarīšanā un sodīts ar ilgstošu brīvības atņemšanu. Apelācijas instances tiesa nav atcēlusi vai grozījusi pirmās instances tiesas spriedumu šajā daļā.

Ņemot vērā, ka /pers. A/ tiek apsūdzēts sevišķi smaga nozieguma izdarīšanā, Senāts atzīst, ka /pers. A/ šajā kriminālprocesa stadijā ir jāturpina piemērot drošības līdzekli – apcietinājumu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 585. pantu un 587. panta pirmās daļas 2. punktu, Senāts

nolēma

atcelt Rīgas apgabaltiesas 2023. gada 18. aprīļa lēmumu pilnībā un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai Rīgas apgabaltiesā;
apsūdzētajam /pers. A/ turpināt piemērot drošības līdzekli – apcietinājumu.

Lēmums nav pārsūdzams.

I. Bičkovičs A. Freibergs I. L. Zemīte